

Riigikogu maaelukomisjoni

istungi protokoll nr 141

Tallinn, Toompea

Teisipäev, 05. detsember 2017

Algus 14.05, lõpp 15.55

Juhataja: Aivar Kokk

Kaasjuhataja: Rainer Vakra (1. päevakorrapunkti juures)

Protokollija: Jaanika Lokk

Võtsid osa: Urmas Kruuse, Arno Sild, Artur Talvik, Heimar Lenk, Inara Luigas, Martin Repinski, Merle Kruusimägi (nõunik), Ülle Särgava (nõunik-sekretariaadijuhataja)

Keskkonnakomisjon: Peeter Ernits, Valeri Korb, Meelis Mälberg, Kalle Palling, Terje Trei, Elle Kaur (nõunik-sekretariaadijuhataja), Vivi Older (nõunik), Andra Ainsaar (konsultant)

Puudusid: Igor Gräzin ja Siret Kotka-Repinski

Kutsutud: Ökoriik Eesti esindaja Kai Künnis-Beres, Eesti Kutseliste Mesinike esindaja Maire Valtin, Eesti Mesinike Liidu esindaja Rea Raus, Baltic Agro AS arendusdirektor Margus Ameerikas, Balti Keskkonnafoorumi juhatuse liige ja keskkonnaekspert Kai Klein, Eesti Taimekasvatuse Instituudi direktor Mati Koppel, Tallinna Tehnikaülikooli loodusteaduskonna keemia- ja biotehnoloogia instituudi professor Erkki Truve, Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoja nõukogu esimees Olav Kreen, Maaeluministeeriumi taimetervise osakonna juhataja Sigmar Suu ja taimetervise osakonna peaspetsialist Merjan Savila, Keskkonnaministeeriumi asekanstler Marku Lamp ja looduskaitse osakonna nõunik Tuuli Levandi (1. päevakorrapunkti juures)

Päevakord:

1. Kollektiivse pöördumise "Keelustada Eestis GMO-kultuuride kasvatamine" arutelu, ühisistung keskkonnakomisjoniga
2. Organisatsioonilised küsimused

1. Kollektiivse pöördumise "Keelustada Eestis GMO-kultuuride kasvatamine" arutelu, ühisistung keskkonnakomisjoniga

Rainer Vakra avas maaelukomisjoni ja keskkonnakomisjoni ühisistungi. Ta märkis, et kollektiivse pöördumise "Keelustada Eestis GMO-kultuuride kasvatamine" on esitanud 1856 kodanikku.

Rea Raus tõi ettekandes (protokolli lisa 1) välja geneetilisel muundatud organismide (GMO) kasvatamise sotsiaalmajanduslikud, keskkonna ja inimese tervise aspektid. Eesti on otsustanud hoida kuvandit mahemaana, kuid see on põhimõttelises vastuolus GMO-sid soosiva hoiakuga. Samuti kalduvad tarbijate eelistused GMO-vabade toodete kasuks ning Maaeluministeeriumi tõendusel puudub Eestis huvi GMO kasvatuse vastu. Seega ei tohiks olla takistusi keelustada Eestis GMO-de kasvatamine. **Maire Valtin** jätkas ettekannet, selgitades mesinike seisukohti ja GMO-de mõju tolmeldajatele. **Kai Künnis-Beres** lisas ettekandele, et GMO-dega kaasneb pestitsiidide suurem kasutus ehk kasvab keskkonnareostus. Samuti saavad GMO-dest kasu vaid väike grupp inimesi ning suur osa eestlastest on GMO-de vastased.

Mati Koppel andis oma ettekandes (protokolli lisa 2) ülevaate geneetilisest muundamisest, GMO-de kasutamisest maailmas ning sellega kaasneva võivatest ohtudest. Ettekandja märkis, et üleliigsete regulatsioonide tõttu on GM-taimede turule toomine väga kallis ning seetõttu kättesaadav vaid suurfirmadele. Praegu on Euroopas lubatud kasvatada vaid ühte maisi sorti MON810, kuid see ei sobi Eesti kliimatingimustes kasvatamiseks. Vaatamata vähestele turule jõudnud GMO-dele, on ühiskonna seisukohad äärmuslikud, vastased ei arvesta GMO-de häid külgi ja pooldajad omistavad GMO-dele liialt positiivseid omadusi. Seega on GMO probleemid mitmekesised ja keerulised, mis vajavad tasakaalustatud lähenemist. Arvestada tuleb iga GMO kindlate omadustega ning alles seejuures seisukoht võtta, kuna sobivas looduskeskkonnas ja majandusruumis võib GMO ka kasulikuks osutada.

Marku Lamp tutvustas oma ettekandes (protokolli lisa 3) GMO-de alast seadusandlust. Keskkonnaministeeriumi valitsemisalas on loodud geenitehnoloogiakomisjon, millel on eelkõige nõuandev funktsioon. Eestis ei ole antud ühtegi GMO põldkatsete luba ja Maaeluministeeriumi seiretulemused näitavad, et Eestis on GMO vaba piirkond.

Sigmar Suu selgitas oma ettekandes (protokolli lisa 4) GM ja tavapõllukultuuride kooseksisteerimist. Käitlemise nõuded tagavad, et GM põllukultuuri sisaldus mitte GM-põllukultuuris ei ületaks 0,9% ning selle täitmist kontrollib Põllumajandusamet. Kahel eelneval aastal läbiviidud analüüsist selgus, et võimalikku GMO saastet Eestis ei ole.

Rainer Vakra küsis, kas ja kuidas 19 Euroopa Liidu (EL) liikmesriiki on keelustanud GMO-de kasvatamise. **Marku Lamp** vastas, et antud riigid on keelustanud konkreetsed GM maisi sordid ning tegemist ei ole täieliku GMO-de keeluga. **Rea Raus** lisas, et petitsioon ei taotle laboris geeniuuringute keelustamist.

Meelis Mälberg tundis huvi, mis on esitatud pöördumise lõplik eesmärk: kas keelustada konkreetne maisi sort või üldiselt GMO-de kasvatamine Eestis. **Rea Raus** selgitas, et petitsiooni algatajate eesmärk on hoida keskkonda ja inimeste tervist. Pöördumine keskendub vaid Eestis GMO-de kasvatamisele. Ettevaatusprintsipi alusel tuleb arvestada, et GMO arendustöid tehakse pidevalt ning seetõttu ei ole otstarbekas igat sorti eraldi keelustada, vaid Eestis ei tohiks lubada üldiselt GMO-de kasvatamist. Oluliseks argumendiks on Eestis võetud suund mahemajandusele ja keskkonnasäästlikumale toidutootmisele.

Urmas Kruuse küsis, mis on Maaeluministeeriumi arvamus keelustamisest, arvestades toodud sotsiaalmajanduslikke aspekte. **Sigmar Suu** vastas, et antud küsimuses lähtutakse teaduspõhisusest. Seega keelustada sort, mis Eestis nahunii ei kasva, ei ole ratsionaalne. Samas on EL direktiivi alusel võimalik GMO kasvatamist keelata ka keskkonna, põllumajanduse või sotsiaalmajanduslikke aspekte arvestades.

Artur Talvik märkis, et oluline on riiklikult otsustada, kas Eestis suund on intensiivne või mahepõllumajandus. Kindlasti ei tohiks lubada GMO-dega kaasnevat keskkonnareostuse ja pestitsiidide kasutamise suurenemist, kuid samuti ei ole päris õige keelata GMO-dega tehtavat teadustööd. Komisjoni liige tundis huvi, milliseid GMO uuringuid tehakse Tallinna Tehnikaülikooli laborites. **Erkki Truve** selgitas, et Tallinna Tehnikaülikooli laborites uuritakse GMO-sid, kuid kahjuks ei ole Eesti uurimisrühmadel lepinguid suurfirmadega, mistõttu ei ole ka piisavalt teadusraha antud valdkonna jaoks. Lisaks GMO-d pigem vähendavad pestitsiidide kasutamist ning taimekaitsevahendeid kasutatakse ka tavapõllumajanduses. Seejuures ei saa olla omaette eesmärk pestitsiidide kasutamise vähendamine, vaid pigem keskkonnasõbralikumate kaitsevahendite toomine põldudele. Samuti on pöördumises väidetud, et GMO uuringud on alles algusjärgus ning ohutus ei ole absoluutse kindlusega tõestatud, kuid tegelikult algasid selle valdkonna mõjuanalüüsid juba 1974. aastal ja absoluutse kindlusega ei tõestata pärast relatiivsusteooria sõnastamist enam midagi. Kõige olulisem on mitte keelustada tehnoloogiaid, vaid kontrollida või keelustada nendeprodukte või lahendusi.

Margus Ameerikas selgitas, et täna on GMO-de kasutamine Euroopas ja mujal maailmas väga erinev, näiteks on USA maisitoodang 20 aastaga kahekordistunud tänu GMO-de kasvatamisele ning seda kasutatakse ka etanooli tootmisel. GM on üks sordiaretuse võimalusi ning selle keelamisel arendatakse

uusi tehnoloogiaid. Eesti põldudel kasvatatakse ka herbitsiide taluvaid sorte, mis ei ole aretatud geenimuundamisega.

Rea Raus märkis, et pöördumise argumendid põhinevad teadusuuringutel, mis on kõigile kättesaadavad. Samuti on teaduspõhine fakt, et ristamine ja geenitehnoloogia on kaks erinevat asja. Petitsiooniga ei soovita keelustada tehnoloogiaid, vaid GM põllukultuuride kasvatamist. **Kai Künnis-Beres** pakkus, et Eesti suund võiks olla nuti-ökoriik. Kindlasti on riigi eesmärgiks jätkusuutlikkus ja püsijäämine, kuid inimestele tuleb tagada võimalus saada ka kodumaist mahetoodangut. Lisaks on teadusrahad niivõrd väikesed, et mitmed teadusuuringud ei ole enam seetõttu objektiivsed.

Aivar Kokk leidis, et petitsioonis on kaheti mõistetavad väiteid ning see annab aluse vastakate arvamuste tekkeks.

Rainer Vakra tundis huvi, kas EL õigusaktidest tulenevalt on võimalik ette keelustada GMO-sid. **Marku Lamp** vastas, et praegune regulatsioon EL-s on juhtumipõhine, kuid täielikult on keelanud näiteks Austria ja Ungari. Seejuures on uue GMO turule toojal võimalus keeldu vaidlustada. **Sigmar Suu** täiendas, et Läti ja Leedu on otsustanud olla GMO vabad.

Rainer Vakra küsis, mis põhjendustel ei ole Eesti Läti ja Leeduga sarnast otsust teinud. **Marku Lamp** selgitas, et aluseks on olnud teaduspõhine lähenemine ning lähtutud on geenitehnoloogiakomisjoni arvamusest, mille järgi iga sordi turule toomist analüüsitakse eraldi.

Erkki Truve märkis, et EL on Maailma Kaubandusorganisatsioonile (WTO) kohtus kaotanud, kuna GMO taotluste menetlemine on liiga aeglane.

Olav Kreen selgitas, et antud küsimuses on keeruline seisukohta võtta, kuna tegemist on väga vastuolulise teemaga ja arvamused on äärmuslikud. Teaduspõhisus peaks olema kindlasti riiklike otsuste tegemise alus, kuid arvestada tuleks ka ühistegevuste aluspõhimõtetega. Põllumeestel on printsiiptee teistele head ja kui see ei ole võimalik, siis ära tee teistele halba. Samast põhimõttest tuleks lähtuda ka GMO lubamisel, et tagatud oleks kõigi ohutus ja kellelegi ei tehtaks halba.

Inara Luigas märkis, et isegi kui Eesti otsustab olla GMO vaba riik, siis kaalukatel põhjustel saab seda alati muuta.

Rea Raus tuletas meelde, et riik on vastu võtnud otsuse võtta suund mahepõllumajandusele ja puhtale keskkonnale ning seetõttu tuleb teatud otsused vastu võtta.

Peeter Ernits selgitas, et esitatud petitsioon näitab inimeste muret keskkonna pärast ning sellega ei taotleta tehnoloogia keelustamist. Riik teeb otsuse küll teaduspõhiselt, kuid Läti ja Leedu näitel tuleks arvestada ka muude aspektidega.

Aivar Kokk märkis, et ohtlike GMO kultuure ei tohiks lubada ka edaspidi Eestis kasvatada, kuid samas ei tohiks keelata GMO potentsiaali kasutamist teadustöös. Täppisaretus ehk geneetiline modifitseerimine on kiire ja täpne ning võimaldab kiiret sordiaretust.

Komisjonide esimehed tänasid petitsiooni esitajaid olulisele teemale tähelepanu juhtimast ning kinnitasid antud probleemi menetlemise jätkamist Riigikogus.

Otsustati:

1.1 Võtta teadmiseks (konsensus: Rainer Vakra, Peeter Ernits, Valeri Korb, Meelis Mälberg, Kalle Palling, Terje Trei, Aivar Kokk, Inara Luigas, Arno Sild, Artur Talvik, Heimar Lenk, Martin Repinski, Urmas Kruuse).

1.2 Jätkata arutelu komisjonides (konsensus: Rainer Vakra, Peeter Ernits, Valeri Korb, Meelis Mälberg, Kalle Palling, Terje Trei, Aivar Kokk, Inara Luigas, Arno Sild, Artur Talvik, Heimar Lenk, Martin

Repinski, Urmas Kruise).

2. Organisatsioonilised küsimused

Arutati maaelukomisjoni 2017. aasta kokkuvõtete tegemise aega ja kohta. Komisjoni esimees tegi ettepaneku meeles pidada ja tänada ka maaelukomisjoni koostööpartnerid.

(allkirjastatud digitaalselt)

(allkirjastatud digitaalselt)

Aivar Kokk

Jaanika Lokk

Juhataja

Protokollija